

УДК 633.63:526.32

Норик Н. О.

Подільський державний аграрно-технічний університет, вул. Шевченка, 13, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька обл., 32300, Україна,
e-mail: oksankarom777@gmail.com

ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА СОРТІВ ГОРОХУ ОВОЧЕВОГО ДЛЯ ВИРОЩУВАННЯ В РЕГІОНІ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Горох овочевий – важлива білкова культура. Вона містить 20–22% сухої речовини, 6–7 % білка, 5–7 % цукрів, 2–4 % крохмалю.

Оцінюючи сорти гороху овочевого за параметрами екологічної пластичності, можна з високою точністю розраховувати на стабільну врожайність упродовж багатьох років у конкретній екологічній зоні.

Матеріалом для досліджень слугували наступні сорти гороху овочевого: 'Луцильний', 'Гермес', 'Віолена', 'Альфа', 'Селена', 'Пегас' і 'Вікма'.

За умов застосування для оцінки реакції сорту на зміну факторів зовнішнього середовища за коефіцієнтом регресії (b) сорт має *високу пластичність*, якщо $b > 1$, *високу стабільність*, якщо b істотно < 1 і належить до *пластичних*, якщо $b \approx 0$.

Оцінку реакції сортів гороху овочевого на зміну умов середовища за стабільністю врожайності проводили за ступенем відхилення від регресії E_i . Низько пластичні сорти (з низьким значенням E_i) є доволі адаптованими до умов вирощування, тому що вони не істотно знижують показники продуктивності в умовах ліміту дії факторів, пов'язаних із впливом середовища, але вони за використання екстенсивних сортів в умовах інтенсивних технологій є не рентабельними. Високо пластичні сорти з низьким значенням E_i відносяться до інтенсивних і позитивно реагують на покращення умов вирощування.

Погодні умови років досліджень досить суттєво впливали на рівень врожайності зерна гороху овочевого. Найменші коливання між максимальною і мінімальною врожайністю були у сорту 'Віолена' – 0,5 т/га. У найбільш високоврожайних сортів 'Селена', 'Пегас' і 'Вікма' різниці за впливом погодних умов вегетаційного періоду були на рівні контрольного сорту, але рівень врожайності їх перевищував контрольний відповідно на 0,8, 1,1 і 1,2 т/га.

За ступенем стабільності сортів гороху овочевого до умов вирощування в регіоні кращими були 'Селена', 'Пегас' і 'Вікма'; за цим показником вони віднесені до першого рангу. За показником пластичності до першого рангу віднесені сорти 'Луцильний' і 'Пегас'. Найбільшу практичну цінність представляє сорт 'Пегас' з сумарним рангом 2; перевагу за врожайністю йому забезпечили перші ранги стабільності й пластичності.

Комплексну екологічну оцінку сортів гороху овочевого за рівнем сприятливості певних регіонів проводили на підставі екологічного

сортовипробування шляхом закладання багатофакторного досліду, в якому вивчали взаємодію сорту і ґрунтово-кліматичних умов певних регіонів.

Дослід проводили за схемою змішування, за якою ефекти екологічних умов регіонів змішуються з ефектами відмін родючості ґрунтів в межах зон досліджень і впровадження результатів.

Розмах коливань врожайності між сортами за регіонами досліджень були не значними – в межах 0,03–0,15 т/га, коефіцієнт варіації не перевищував 5%, гомеостатичність коливалася в межах 0,50–2,46.

Коефіцієнт агрономічної стабільності коливається в межах від 95,9 до 99,1, тобто наближався до 100.

За вмістом сухої речовини в рослинах гороху овочевого кращими сортами, порівняно до середньої в досліді 20 %, виділялися 'Селена' і 'Вікма' – відповідно 21,5 і 22,8 %; наблизилися до них сорти Альфа і Гермес – відповідно 20,3 і 20,7 %. Коефіцієнт агрономічної стабільності коливався в межах від 96,1 до 99; найнижчий показник належить контрольному сорту 'Луцильний' – 20 %.

За вмістом вітаміну С в урожаї сортів гороху овочевого виділялися лише два сорти – 'Пегас' і 'Вікма' – відповідно 42,6 і 55,8 %. Цим же сортам належить і найвища гомеостатичність – відповідно 256 і 87,9. Коефіцієнт агрономічної стабільності коливався в межах 99.

Найвищий вміст цукрів в урожаї зерна гороху овочевого мали сорти 'Селена', 'Пегас' і 'Вікма' – відповідно 3,18, 3,43 і 3,58 %; наблизилися до них 'Гермес' і 'Альфа' – відповідно 2,57 і 2,74 %.

На підставі комплексної екологічної оцінки в умовах західного Лісостепу України кращим сортом гороху овочевого визначено сорт 'Вікма' з середньою врожайністю зерна 3,5 т/га; наближаються до нього сорти 'Пегас' і 'Селена' з середньою врожайністю відповідно 3,4 і 3,1 т/га.

УДК 631.11:631.5:631.81(477.7)

Панфілова А. В., Гамаюнова В. В.

Миколаївський національний аграрний університет, вул. Георгія Гонгадзе, 9, м. Миколаїв, 54020, Україна, e-mail: panfilovaantonina@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ЛІНІЙНИХ РОЗМІРІВ РОСЛИН ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ ЖИВЛЕННЯ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ

Запровадження ресурсозберігаючих елементів технології у живленні рослин, які полягають у внесенні невисоких доз мінеральних добрив та на їх фоні застосування сучасних препаратів для обробки як насіння перед сівбою, так і посівів рослин у основні періоди їх вегета-